

דקדוקי קריאה והדרכה לקורא במגילת קהלת ובקריאות חג הסוכות גם בחו"ל

מגילת קהלת:

- א ז **שֶׁהִנְחָלִים**: מהפך בש"ן כטעם משנה
- א ט **וּמָה-שֶׁנֶּעֱשָׂה**: אין מתיגה זקף (דרבן), תיבת **וּמָה** מוקפת למילה שאחריה
- א יז **הוֹלֵלֶת**: למ"ד שניה בחולם לא בשורק, יש מגילות שיש וי"ו אחרי הלמ"ד ועלולים לקרוא "הוללות".
- וְשִׁכְלוֹת**: ש"ן שמאלית
- א יח **רַב-כַּעַס**: הר"ש בקמץ קטן
- ב א **אֲנִסְכָּה**: הסמ"ך בשוא נע
- ב ב **לְשִׁחֻק**: ש"ן שמאלית
- ב ז **הִיָּה לִי**: טעם נסוג אחור לה"א הראשונה, כן הדבר גם בהמשך בפסוק
- ב ח **שָׁרִים וְשָׂרוֹת**: ש"ן ימנית
- ב ט **עֲמִדָּה לִי**: טעם נסוג אחור לעי"ן והמ"ם אחריה בשווא נע
- ב יא **וּפְנִיָּתִי אֲנִי אֲנִי** בחטף פתח והטעם בנו"ן וכן הדבר בפסוק הבא. בהמשך, האל"ף קמוצה ומוטעמת.
- וּבְעַמָּל**: העמדה קלה בבלי"ת בסגול המורה על מידוע
- ב יג **וּרְאִיתִי אֲנִי**: האל"ף קמוצה ומוטעמת. **כִּי תִרְוֶן**: הכ"ף בחירק מלא והתי"ו אחריה בשווא נע¹
- ב יד **גַּם-אֲנִי**: במלעיל בדומה לו בהמשך פס כד
- ב טו **כְּמִקְרָה**: הר"ש בצירי
- ב טז **לְחֻכָּם**: העמדה קלה בלמ"ד בסגול המורה על מידוע. **נִשְׁכָּח**: כ"ף קמוצה
- ב יט **וַיִּשְׁלַט**: הלמ"ד בפתח
- ב כ **לִיאֵשׁ**: היר"ד בפתח
- ב כא **עַמֶּל-בּוֹ**: געיה בעי"ן
- ב כב **וּבְרַעְיוֹן**: גם הבלי"ת וגם העי"ן בשווא נח. **שְׁהוּא**: הש"ן בשוא²
- ב כו **וּלְחֻטְאֵי**: הט"ת בסגול
- ג א **זְמַן**: המ"ם בקמץ
- ג ד **לְשִׁחֻק**: ש"ן שמאלית
- ג יד **שִׁירָאוּ**: געיה ביר"ד והר"ש אחריה בשווא נע³
- ג טו **אֶת-נִרְדָּף**: ללא ה"א הידיעה, לא "את הנרדף" כמו שמצטטים בטעות
- ג טז **מְקוֹם הַמִּשְׁפָּט שָׁמָּה הָרָשָׁע**: הר"ש בסגול. **וּמְקוֹם הַצֶּדֶק שָׁמָּה הָרָשָׁע**: הר"ש בקמץ
- ג יח **שָׁהִם-בְּהֶמָּה**: הש"ן בשוא הה"א אחריה בסגול
- ג כב **אֵין טוֹב מֵאֲשֶׁר יִשְׁמַח הָאָדָם**: תיבת **טוֹב** בפשטא ותיבת **מֵאֲשֶׁר** בקדמא
- ד א **וְשִׁבְתִּי**: מלעיל הטעם בש"ן. **אֲנִי**: אל"ף בחטף פתח, והטעם בנו"ן, כן הדבר גם בפסוק ז. **עֲשִׂיָּהֶם**: העי"ן בחולם והש"ן אחריה בשווא נע
- ד ח **גַּם-זֶה הֶבֶל**: שתי תיבות רצופות מוטעמות בתביר ולא מרכא תביר כבחלק מהדפוסים, כן הוא הדבר גם בהמשך ו ב. **וְעִנִּין רַע**: היר"ד בפתח והר"ש בקמץ
- ד י **וְאֵילוּ**: מונח באל"ף כטעם משנה והלמ"ד בחולם ורפויה ללא דגש
- ד יב **הַמִּשְׁלֵשׁ**: געיה בה"א והמ"ם בשווא נע
- ד יד **הַסּוֹרִים**: הה"א בקמץ והסמ"ך ללא דגש

¹ בתהלים מה י בִּיקְרוּתֶיךָ בית בשוא ויר"ד בחירק במדויקים. לא: בִּיקְרוּתֶיךָ.
² מנהג התימנים לקרוא ש"ן השימוש במשנה ובתלמוד בשוא ולא בסגול.
³ הקורא בשוא נח עובר למשמעות של "ראיה" במקום "יראה".

ד טו **הַמְהַלְכִים**: געיה בה"א אך המ"ם אחריה בשווא נח
ה ז **וְגִזְלוּ**: הגימל בצירי. **גְּבִיָּה מַעַל גְּבִיָּה**: הה"א לא בפתח אלא בפתח גנובה⁴
ה ט **בְּהַמּוֹן**: העמדה קלה בב"ת להדגשת הסגול המורה על מיודע.
ה י **רָבוּ**: במלרע
ה יא **לְעֵשִׂיר**: העמדה קלה בלמ"ד להדגשת הסגול המורה על מיודע
ה טז **וְכַעַס**: במלרע, שם פועל ולא שם עצם. **וְחָלְיוֹ**: הח"ת בקמץ קטן והלמ"ד בשווא נח
ה יז **אֲנִי**: במלעיל. **לְאֹכֹל-וְלִשְׁתּוֹת**: התיבות מוקפות, אין מונח בתיבה הראשונה כבחלק מהדפוסים.
אֲשֶׁר-נָתַן-לּוֹ: געיה בנר"ן, כן הדבר גם בפסוק הבא
ה יח **וְהַשְׁלִיטוּ**: במלרע, הטי"ת מנוקדת בחולם
ו ב **זֶה הַבַּל**: שתי תיבות רצופות מוטעמות בתביר. **וְחָלְיוֹ**: במלרע, הוא"ו בקמץ רחב והח"ת חטופה
ו ג **לֹא-הִיָּתָה לּוֹ**: טעם נסוג אחור לה"א הראשונה, דגש חזק בלמ"ד מדין אתי מרחיק
ו ו **וְאֵלָיו**: במלרע
ו ח **לְחַכֵּם**: העמדה קלה בלמ"ד להדגשת הסגול המורה על מיודע, נכון הדבר גם לגבי **מֵה-לְעֵנִי** בהמשך
הפסוק וכן הדבר גם בהמשך הפרק
ז א **הַוָּלְדוֹ**: הו"ו בקמץ רחב והלמ"ד בשווא נע
ז ב **הוּא סוֹף כָּל-הָאָדָם**: טעם טפחא בתיבת **הוּא**
ז ג **מִשְׁחֹק**: ש"ן שמאלית. **יֵיטֵב לֵב**: טעם נסוג אחור ליו"ד
ז ח **מִגְּבִיָּה-רֹחַ**: התיבות מוקפות, אין טעם מרכא בתיבה הראשונה כבחלק מהדפוסים
ז י **שֵׁהֵימִים**: מהפך כהטעמה משנית בש"ן
ז יח **אֶל-תִּנַּח**: במלרע
ז כא **מִקְלָדָּךְ**: למ"ד ראשונה בשווא נע וכ"ף סופית רפויה
ז כג **אֶחָכְמָה**: הכ"ף קמוצה ומוטעמת⁵
ז כו : **וּמוֹצָא**: הצד"י בסגול. **יִלְכֹּד בָּהּ**: טעם נסוג אחור ללמ"ד
ז כט **חֲשִׁבְנוֹת**: הח"ת בחיריק חסר ובש"ן אחריה דגש חזק ושווא נע
ח א **פֶּשֶׁר**: הפ"א בצירי
ח ד **יֹאמַר-לּוֹ**: געיה ביו"ד
ח י **וְבָאוּ**: הו"ו בראש המילה בקמץ
ח יא **פְתָגָם**: הגימ"ל רפויה. **בְּנֵי-הָאָדָם**: געיה בב"ת השוואית
ח יב **חֲטָא**: הטי"ת בסגול. **אֲנִי**: במלעיל. **יְהִי-טוֹב**: געיה ביו"ד הראשונה ודגש חזק בטי"ת מדין דחיק.
יִירָאוּ: היו"ד בחיריק מלא והר"ש אחריה בשווא נע
ח טו **אֲשֶׁר-נָתַן-לּוֹ**: געיה בנר"ן הראשונה
ט א **וְעַבְדֵיהֶם**: אין לקרא וְעַבְדֵיהֶם
ט ב **כַּחֲטָא**: הטי"ת בסגול
ט ז **וְשִׁתָּה**: געיה בשורק והש"ן בשווא נע
ט ח **וְשָׂמַן עַל-רֹאשׁוֹ אֶל-יַחְסָר**: טעם טפחא בתיבת **וְשָׂמַן**
ט ט **נָתַן-לָדָּךְ**: געיה בנר"ן הראשונה
ט יב **בְּמִצּוֹדָה**: הצד"י בחולם
ט טו **וּמָצָא בָּהּ**: טעם נסוג אחור למ"ם. **וּמְלִט-הוּא**: הלמ"ד בפתח
ט טז **אֲנִי**: במלעיל
ט יח **וְחוֹטָא**: הטי"ת בסגול

⁴ הקורא הַה ha או הַה hah משבש. יש פתח לפני הה"א, חלק קוראים אַה ah, וחלק – וַה wah.
⁵ משום מה מורגל בפי הציבור אַחַכְמָה. דרשה מפורסמת על פרה אדומה, וצריך לתקן את הדרשנים...

י א זְבוּבֵי מוֹת: טעם נסוג אחר לב"ת הראשונה
 י ה שִׁטָּא: הצד"י בקמץ
 י ח יִשְׁכְּנוּ: השי"ן בשוא
 י ט יִסְכֵּן בָּם: טעם נסוג אחר לסמ"ך
 י יג הוֹלְלוֹת: כאן הלמ"ד השניה בשורק ולא בחולם
 י יז בִּשְׁתִּי: השי"ן בשוא נע והטעם בת"ו
 י יח הַמְקַרְה: המ"ם דגושה⁶
 י כ יִגִּיד: הגימ"ל בצירי
 יא א שֶׁלַח: השי"ן פתוחה ודגש חזק בלמ"ד, לשון ציווי בבנין פיעל
 יא ג אִם-יִמְלֹאוּ: הלמ"ד בשוא נע והיא נשמעת, לא: יִמְלוּ
 יא ד בְּעֵבִים: העמדה קלה בב"ת להדגשת הסגול המורה על מיועד
 יא ה בִּבְטֹן: ב"ת ראשונה שוואית. הַמְלֵאָה: כאן המ"ם דגושה, בשני מקומות אחרים: ללא דגש
 יא ו יִכְשֹׁר: שי"ן קמוצה
 יא ז לְעֵינַיִם: הלמ"ד בפתח
 יא ט וְדַע: הדל"ת בקמץ
 יב ד וִיקוּם: הקו"ף בשורק לא בחולם
 יב ה הָאֲבִיוֹנָה: הב"ת בחירק חסר והי"ד אחריה בחולם מלא ובדגש חזק, אין לקרוא את הב"ת בשווא נח. וְסִבְבוּ: ב"ת ראשונה בשווא נע
 יב ו וְתִשָּׁבֵר כָּד: הוא"ו בשווא נע וטעם נסוג אחר לשי"ן; הבית בסגול
 יב ז וַיֵּשֶׁב: השי"ן בחולם
 יב יא כְּדַרְבָּנוֹת: הטעמה משנית בדל"ת, והיא בקמץ רחב הר"ש בשווא נע והב"ת רפויה ללא דגש ובחולם⁷. וְכַמְשֻׁמְרוֹת: געיה בשורק, הכ"ף בשווא נח והשי"ן שמאלית, המ"ם בשוא. אֲסַפּוֹת: הסמ"ך בקיבוץ והפ"א אחריה דגושה
 יב יד כָּל-נַעֲלָם: העי"ן בשווא נח
 קריאה לחג ראשון (בחול"ל גם בחג שני) ויקרא כב לג:

כג ב דָּבָר: ארבע פעמים מופיעה התיבה 'דבר' לאורך קריאה זו: שתי הפעמים הראשונות מוטעם בגרשיים ושתי הפעמים האחרונות בתביר
 מְקַרְאֵי קֹדֶשׁ: הטעם לא נסוג, ולכן מקום הטעם באל"ף, כן הדבר בהמשך הפרשה
 כג ג תַּעֲשֶׂה: העמדה קלה בת"ו שלא יישמע כפתח
 כג יז מְמוֹשְׁבֵיכֶם: טעם קדמא מעל הב"ת. ככלל, תיבה זו תמיד תבוא בהטעמה משנית בהברה זו.
 תִּבְיָאוּ: דגש חזק באל"ף. שְׂתִיִּם: בחלק מהדפוסים מוטעם בטעם יתיב ובחלקם בפשטא
 כג כב וּבְקִצְרֹכֶם: הב"ת בשווא נח למרות הגעיה בוי"ו. לְעֵנִי: העמדה קלה בלמ"ד להדגשת הסגול המורה על מיועד
 כג כז בְּעֵשׂוֹר: העמדה קלה בב"ת להדגשת הסגול המורה על מיועד
 כג ל וְהֵאֲבִדְתִּי: הטעם בת"ו מלרע. העמדה קלה בה"א למנוע הבלעת האל"ף שלאחריה
 כג לב שִׁבְתְּכֶם: הת"ו בשוא נע
 כג לח שְׁבַתְתָּהּ וּמְלַבֵּד מִתְּנוּתֵיכֶם וּמְלַבֵּד... וּמְלַבֵּד כָּל-נְדִבְתֵיכֶם אֲשֶׁר תִּתְּנוּ: כל הדגושות בתוך המילה בשוא נע

הפטרת חג ראשון זכריה יד עד הסוף:

⁶ דבר שאינו מצוי ב"מפּעֵל". בתהלים קד ג הַמְקַרְה בְּמִים עֲלִיּוֹתָיו המ"ם רפויה בשווא נע
⁷ יש ביטוי משובש "מילים פְּדוּרְבָנוֹת". מי שאומר כן מבטא כמעט את כל השיבושים האפשריים!!

ב הַבְּתִים: הטעמה משנית בב"ת
ח וּבְחֶרֶף הַבִּי"ת בקמץ⁸
יא וַיֵּשְׁבוּ בָּהּ: טעם נסוג אחור ליר"ד. יְהִיָּה-עוֹד: געיה ביר"ד הראשונה
יג מְהוּמַת-ה': געיה בה"א
יח וְאִם-מְשַׁפְּחֵת: יש להקפיד על הפרדת התיבות. בְּאֵה: במלרע
כא בִּירוּשָׁלַם וּבִיהוּדָה: בשתי התיבות הב"ת בחירק מלא והיר"ד אינה נשמעת

הפטרת יר"ט שני לבני חר"ל:
מלכים א ח

ב בַּחֲג: העמדה קלה בב"ת להדגשת הסגול המורה על מיודע
ד וְהַלֹּיִם: כבכל מקום הלמ"ד רפויה בשוא נח. במדויקים אין געיה בה"א
ז פְּרָשִׁים: שי"ן שמאלית. וַיִּסְכּוּ הַכ"ף דגושה. מְלַמְעָלָה: כבכל מקום הלמ"ד הראשונה רפויה בשוא
נח
ח וַיְהִי שָׁם: טעם נסוג אחור ליר"ד הראשונה
יח הִיטִיבֵת: בב"ת יש זקף קטון, לא זקף גדול

קריאת חול המועד סוכות:

יש לשים לב להבדלים הדקים בין המקראות, פעמים עם וא"ו החיבור ופעמים ללא (לה בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי, מְנַחֵתָהּ, מְנַחֵתָם), לפעמים בלשון יחיד ולפעמים בלשון רבים (לג בְּמִסְפָּרָם כְּמִשְׁפָּטָם) השנה, פֶּא, אין שבת חול המועד סוכות; קוהלת נקראת בחו"ל שבשבת שמיני עצרת. קריאות שמיני עצרת בחו"ל ושמתח תורה בקובץ על וזאת הברכה.

הפטרה בשבת סוכות

הרב גור אריה צור נר"ו כאשר חל יו"ט ראשון בשבת מפטירין בזכריה י"ד והוא בעניין גוג ומגוג ושאר העמים [מצודת דוד]
{א} הִנֵּה יוֹם-בָּא לַיהוָה וְחָלַק שְׁלֵלָךְ בְּקִרְבְּךָ: {ב} וְאַסְפֹּתֶי אֶת-כָּל-הַגּוֹיִם | אֶל-יְרוּשָׁלַם לְמַלְחָמָהּ וְגו'. מצודת דוד: ואמר הנה אעיר לבוא כל הגויים הם חיל גוג ומגוג להתאסף ולבוא אל ירושלים למלחמה.
א"ה. מודעת זאת שפירוש המצודות הוא מלוקט, ובמדת האפשר עדיף לעיין במפרשים הקדמונים.
רש"י: הנה יום בא – חניב לקדוש צדק הוא. וחלק שללך בקרבך – שכל שתללי צאוניך יחלקו יושביך בקרבך. וכן תירגס יונתן: ויפלגון בית ישראל נכסי עממיא בגוייך ירושלים.
ראב"ע חולק (מובאים כל דבריו אע"פ שאינם נוגעים לעניין הזה). הנה - בבוא היום שיתקבצו אל ירושלים כל הגוים, אחרי מות הנדקר הנזכר (ראה זכ"י יב.). וחלק... - עם ירושלים ידבר. והאומר (ראה רש"י) כי שלל האויב יחולק, אם כן למה אחריו ויצא חצי העיר בגולה? ועוד: ונשסו חבתיים? ונשסו - מפעלי הכפלה⁹; כמו 'וַיִּנְמְקוּ כָּל עֲבָא הַשָּׁמַיִם (ישעיהו לד, ד)'; כמו "נְסִבּוּ¹⁰

⁸ חריג, אך כן הוא בכתר ארם צובה ולניגוד.

⁹ מצינו גם בל"ה שִׁסִּים אֶת הַגְּרָנוֹת (שמואל א, כג, א). עיין רד"ק בשורשים ערך שסה וערך שסס.

¹⁰ מלה זו מופיעה באנשי סדום שנסבו על הבית, וכן בסוף ספר שופטים בפילגש בגבעה, יש עוד מקבילים בין המקרים.

(בראשית יט, ד) "מן 'סבב'. תשכבנה - דרך כבוד, כי תשגלנה [כתיב המלה] - המעשה¹¹; וככה "שגל¹² (תהלים מה, ט) - המוכנת למטה.

נשוב לדברי הרב גור אריה צור נר"ו ולאחר שימצאו גוג ומגוג את מותם בשדה הקרב נאמר על שאר הגויים:

וְהָיָה כָּל הַחוֹתֵר מְכַל הַגּוֹיִם הַבָּאִים עַל יְרוּשָׁלַם וְעָלוּ מִדֵּי שָׁנָה בְּשָׁנָה לְהַשְׁתַּחֲוֹת לְמֶלֶךְ יְיָ צְבָאוֹת וְלַחֹג אֶת חַג הַסּוּכוֹת:

ויש ליתן טעם לכך שיבואו הגויים, לחג את חג הסוכות.

ולעומקו של מקרא יאמר, שיבואו כל העמים כולם להודות על הקרבת שבעים פרי החג שהם כנגד שבעים אומות, ויבואו להתברך ולבקש רחמים על עצמם, שלא יארע להם כפי שארע לגוג ומגוג.

א"ה. זו כנראה סיבת הכעס הגדול על הגויים שלא יבואו לחוג את חג הסוכות.

וְהָיָה אֲשֶׁר לֹא-יַעֲלֶה מֵאֵת מִשְׁפַּחֹת הָאָרֶץ אֶל-יְרוּשָׁלַם לְהַשְׁתַּחֲוֹת לְמֶלֶךְ יְיָ צְבָאוֹת וְלֹא עָלִיהֶם יִהְיֶה הַגָּשֶׁם: וְאִם-מִשְׁפַּחַת מִצְרַיִם לֹא-תַעֲלֶה וְלֹא בָּאָה וְלֹא עָלִיהֶם תִּהְיֶה הַמַּגָּפָה אֲשֶׁר יִגַּף יְיָ אֶת-הַגּוֹיִם אֲשֶׁר לֹא יַעֲלוּ לַחֹג אֶת-חַג הַסּוּכוֹת: זֹאת תִּהְיֶה חֲטָאת מִצְרַיִם וְחֲטָאת כָּל-הַגּוֹיִם אֲשֶׁר לֹא יַעֲלוּ לַחֹג אֶת-חַג הַסּוּכוֹת:

יד יב וזאת | תהיה המגפה אשר יגף יי את כל-העמים אשר צבאו על-ירושלם המק | בשורו והוא עמד על-רגליו ועיניו תמקנה בחריהו ולשונו תמק בפייהם:

הטעמים הפסיקו ב'אשר יגף יי את כל העמים' וצירפוהו לתחילת הפסוק וזאת תהיה המגפה, אף שעדיין לא נתבאר על איזה עמים מדובר.

והסיבה לזה, כי באמת המגפה תהיה על כל העמים ממש, כמבואר בפסוק בי שכל הגויים יבואו למלחמה.

ומה שהפסוק ממשיך ואומר 'אשר צבאו על ירושלים', הכוונה רק ליתן טעם למה יהיה בהם מגפה.

ידועים דברי הזוהר ששבעה 'אושפיזין'¹³ מבקרים בחג הסוכות בסוכות של עם ישראל. לפניכם קטע מהזוהר ללא הגהת הניקוד הלקוי למדיי.

תָּא חֲזִי, בְּשַׁעֲתָא דְּבֵר נִשְׁ יִתִּיב בְּמִדְוָרָא דָּא, צִלָּא דְּמִהִימְנֻתָא, שְׂכִינְתָא פְּרָסָא גְּדַפְתָּא עָלֶיהָ מְלַעֲיָלָא, וְאַבְרָהָם וְחַמְשָׁה צְדִיקָיָא אַחְרָנִין שְׂוִיין מְדוּרֵיהוֹן עַמִּיָּה. אָמַר רַבִּי אַבְרָא, אַבְרָהָם וְחַמְשָׁה צְדִיקָיָא, וְדוּד מְלָכָא, שְׂוִיין מְדוּרֵיהוֹן עַמִּיָּה. הָדָא הוּא דְּכִתְיִב, בְּסַפְתָּ תַּשְׁבוּ

¹¹ השווה, ישגלנה-ושכבנה (דברים כח, ל) בפרשת כי תבוא.

¹² המלה שגל מופיעה גם בספר עזרא וְהַשְׁגַל יוֹשְׁבֵת אֶצְלוֹ (עזרא [נחמיה ב, ו]) תלמוד בבלי ראש השנה ד א מאי שגל? אמר רבה בר לימא משמיה דרב: כלבתא. - אלא מעתה, הא דכתיב וְעַל מְרָא שְׂמִיָּא הַתְרוּמָתָ וְלְמֵאֲנִיא דִּי בִּיתָה הִיתוּ קְדָמָךְ וְאַנְתָּ וְרַבְרַבְנָךְ שְׁגַלְתְּךָ וְלַחְנֻתְךָ חֲמֵרָא שְׂתִין בְּהוֹן [ועל אדון השמים התנשאת וכלי ביתו הובאו לפניך, ואתה ושריך שגלתך ופילגשך שותים בהם] (דניאל ד, כג). ואי שגל כלבתא היא כלבתא בת משתיא חמרא היא? - הא לא קשיא, דמלפא לה ושתייא [כלבה שותה יין?!] ... מלמדים אותה והיא שותה]. - אלא מעתה דכתיב בְּנוֹת מְלָכִים בְּיִקְרוּתֵיךָ נַעֲבָה שְׁגַל לִימְנֵךְ בְּכֶתֶם אוֹפִיר. ואי שגל כלבתא היא - מאי קא מבשר להו נביא לישראל? - הכי קאמר: בשכר שחביבה תורה לישראל כשגל לאומות העולם - זכיתם לכתם אופיר. ואיבעית אימא: לעולם שגל מלכתא היא, ורבה בר לימא גמרא גמיר לה. ואמאי קרי לה שגל - שהיתה חביבה עליו כשגל. אי נמי: שהושיבה במקום שגל. יש דעה בתלמוד שנחמיה נכנס למלך ומצא אותו כשכלבה יושבת אצלו.

למסקנה, יתכן ששגל היא מלכה, והדעה שהיא כלבה היא מסורת מדרשית.

אגב, יש ביטוי עממי לאשה מרשעת, 'כלבתא' בניקוד קְלָבְתָא או קְלָאפְטָע. הביטוי - מקורו מדברי התלמוד.

¹³ המלה אושפיזא משמעה אכסניה, אבל כאן הזוהר משתמש במלה זו במונח אורח.

שְׁבַעַת יָמִים (ויקרא כג, מב). שְׁבַעַת יָמִים כְּתִיב, וְלֹא בְּשִׁבְעַת יָמִים. כְּגִוּוֹנָא דָּא כְּתִיב, כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה יי אֵת הַשָּׁמַיִם (שמות לא, יז) וְגו'. וּבְעֵי בַר נֶשׁ לְמַחְדֵי בְּכַל יוֹמָא וְיוֹמָא, בְּאַנְפִּין נְהִירִיו, בְּאוֹשְׁפִיזִין אֲלִין דְּשִׁרְיִין עֲמִיָּה:

וְאָמַר רַבִּי אֲבָא, כְּתִיב בְּסֻכּוֹת תֵּשְׁבוּ שְׁבַעַת יָמִים, וּלְבַתֵּר יֵשְׁבוּ בְּסֻכּוֹת. בְּקַדְמֵיתָא תֵּשְׁבוּ, וּלְבַתֵּר יֵשְׁבוּ. אֲלֵא, קַדְמָאָה לְאוֹשְׁפִיזֵי. תַּנְיִינָא, לְבָנֵי עֲלָמָא. קַדְמָאָה לְאוֹשְׁפִיזֵי, כִּי הָא דְרַב הַמְנוּנָא סָבָא, כִּד הוּא עֵייל לְסוּכָּה הָוָה חֲדַי, וְקָאִים עַל פְּתַחָא לְסוּכָּה מְלַגְאָו, וְאָמַר נְזַמְן לְאוֹשְׁפִיזִין. מְסַדֵּר (נ"א נסדר) פְּתוּרָא, וְקָאִים עַל רִגְלוֹהֵי, וּמְבַרְךָ, וְאָמַר בְּסֻכּוֹת תֵּשְׁבוּ שְׁבַעַת יָמִים. תִּיבּוּ אוֹשְׁפִיזִין עֲלָאִין, תִּיבּוּ. תִּיבּוּ אוֹשְׁפִיזֵי מְהִימְנוּתָא, תִּיבּוּ. אָרִים (ס"א אסחי) יְדוּי, וְחֲדַי, וְאָמַר זְכָאָה חוּלְקָנָא, זְכָאָה חוּלְקִיהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל, דְּכְתִיב, כִּי חָלַק יי עַמּוֹ (דברים לב, ט) וְגו', וְהוּא יְתִיב:

יש כאן מחלוקת אם יש ששה אושפיזין או שבעה, דעת ר' אבא שהם שבעה. יש נוהגים בעקבות רב המנונא להזמין את האושפיזין לסוכה. ובוה נאמרו דעות שונות אם הם באים ללא הזמנה, ואם הם באים כשאינן אורחים, ואם הם באים כשנמצאים גויים בסוכה וכו'. ידידנו גור אריה צור נר'ו ייחד דברים על כל אחד מהאושפיזין, ואני מביא כאן את דבריו. מי שאין לו עסק בנסתרות אינו צריך לעיין כאן.

סוכות

לאושפיזין אברהם

היינו דכתיב שאמר אברהם אבינו למלאכים וְהִשְׁעֵנוּ תַּחַת הָעֵץ (בראשית יח, ד). ומובא בבראשית רבה (פרשה מ"ח, י) שכך אמר לו הקב"ה לאברהם, אֲתָה אֲמַרְתָּ וְהִשְׁעֵנוּ תַּחַת הָעֵץ, חֵייד שְׁאֲנִי פּוֹרַע לְבַנֵּיךָ בְּמִדְבָּר וכו', [שאני מושיבם תחת ענני הכבוד] שְׁנַאֲמַר (תהלים קה, לו): פֶּרֶשׁ עֵגֶן לְמִסְדָּךָ (תהלים קה, לו), הָרִי בְּמִדְבָּר. ולו זו בלבד אלא גם בבואם לארץ, ולעתיד לבוא. בְּאַרְץ מִנִּין שְׁנַאֲמַר: בְּסֻכּוֹת תֵּשְׁבוּ שְׁבַעַת יָמִים. לְעַתִּיד לְבֹא מִנִּין, שְׁנַאֲמַר וְסֻכָּה תִּהְיֶה לְעַל יוֹמָם (ישעיהו ד, ו).

ועוד י"ל, לעומקו של מקרא, על הפסוק הנ"ל יִקַּח נָא מֵעַט מִיַּם וְרַחֲצוּ רַגְלֵיכֶם וְאָקַחְתָּ פֶת לֶחֶם, יִקַּח נָא מֵעַט מִיַּם הַיַּיִן בְּסוּכּוֹת וְשִׁאֲבַתֶּם מִיַּם בְּשִׁשּׁוֹן (ישעיהו יב, ג), מַעַט יִרְמוֹז לְמִקּוֹם בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אֲשֶׁר הָיָה נִמּוּד כ"ג אִמָּה מֵעֵין עֵיטָם, כְּרַש"י עה"פ לְבַנִּימָן אָמַר וְגו' וּבֵין כְּתָפֵיו שָׁכַן (דברים לג, יב), וכן מַעַט ר"ת מֵעֵין עֵיטָם. שֵׁם שֶׁאֲבוּ רֹחַ הַקֹּדֶשׁ בְּשִׁמְחַת בֵּית הַשּׁוֹאֵבָה, מִכַּח הַכְּנַסַּת אֲוֹרְחִים שֶׁל אֲבִרָהּ אֲבִינוּ שֶׁאֲמַר יִקַּח נָא מֵעַט מִיַּם.

וְרַחֲצוּ רַגְלֵיכֶם שְׁנֵטְהֵרִים לְכַבּוֹד הַרְגַל, וְאָקַחְתָּ לְשׁוֹן תְּפִילָּה כְּנַאֲמַר קָחוּ עִמְכֶם דְּבָרִים וְמוֹבָא בְּמִדְרַשׁ וִיקְרָא רַבָּה שֶׁהוּא לְשׁוֹן תְּפִילָּה, וְהַיַּיִן תְּפִילַת חַג, פֶּת לֶחֶם הַיַּיִן סְעוּדַת חַג, וְהִשְׁעֵנוּ הַיַּיִן הוֹשַׁעְנוֹת, וְהוּא נְטִילַת לֹולב, תַּחַת חֵעֵץ הַיַּיִן מִצּוֹת סוּכָּה, תַּחַת הַסֻּכָּה.

ואע"פ שהיה זה בניסן, היינו ניסן תשרי. כמובא בגזירה שוה ט"ו ט"ו. והיינו שקיים תשרי בניסן וניסן בתשרי. תשרי מלשון שורו וראו, וניסן מלשון נסים. וכאומרו, שורו בתשרי וראו מה היה בניסן, נסים של ענני כבוד, ונסים אלו תקיימו בתשרי, בחג הסוכות.

ועוד י"ל, השענו תחת העץ. הושענא תחת הסכך. כלומר, מתי הוא הזמן שבו מתקרבים ביותר לקב"ה לצעוק הושענא, בסוכות, כשנמצאים ענני הכבוד. וענני כבוד היינו הסכך.

לאושפיזין יצחק

היינו דכתיב ויצא יצחק לשוח בשדה.

לשוח היינו תפילה, והיינו הושענא, בשדה היינו ד' מינים של השדה. אז ירננו כל עצי יער. יצחק ירנן. והיינו בסוכות.

ועוד י"ל, כמובא באוהב ישראל מאפסא, ויאמר יצחק אל אברהם אביו ויאמר אבי ויאמר הנני בני (בראשית כב, ז). אבי, אתה עמוד החסד כיצד תשחט אותי. עונה לו אברהם הנני בני. עתה שאני צריך לעשות רצון אבי שבשמים הנני מידתו של בני. הנני גבורה. ובאותה שעה היה אברהם גבורה שבחסד, ויצחק היה חסד שבגבורה, שנתלבש במידת חסד שבגבורה שנתן עצמו לשחיטה בעבור כבוד שמו ית'. ולכן זכה שיצא ממנו יעקב שהוא התפארת.

ולזה נקבעו לאושפיזין אברהם יצחק ויעקב, שנמצא אברהם ביצחק ויצחק ביעקב, בחיבור ימי הסוכות, ולכן אומרים ליעול יצחק ועמיה ליעול אברהם וגו'. שעל ידי העליה של יצחק לעקידה, נתעלה עמו אברהם ונתברך בכל הברכות ככתוב **וען אשר עשית את-הדבר הזה ולא חשכת את-בנך את-יחידך: כי ברך אברהם** (בראשית כב, טז-יז) וגו'.

לאושפיזין יעקב.

היינו דכתיב, **ויעקב נסע סכתה ויבן לו בית ולמקנהו עשה ספת על כן קרא שם המקום ספות** (בראשית לג, יז).

ולמקנהו. בפשט הכתוב למקנה הצאן. ולעומקו של מקרא ירמוז לכל קניניו הרוחניים. שבסוכה זוכים לקנינים רוחניים עליונים, ולאחר שבוע סוכות, יכניס מן הסוכה לבית את כל קניניו הרוחניים, אל תוך ביתו. ולכן כתיב ויבן לו בית, לשון הבנה. שהבית יכול לעמוד רק על הקנינים הרוחניים שהבין והשיג ביציאתו מהבית לסוכה. שם היה סוכה ברוח הקדש. ויהיה ערך הדברים כך: ויבן לו בית, לו ולקניניו הרוחניים אשר קבל בסוכה.

ועוד י"ל, **ויבא יעקב שלם.**

הסמיך הפרשיות לומר שהשלמות אפשר להשיג ע"י הסוכה. ולכן סוכות אחרי ר"ה ויו"כ. שהם התחלת השלימות, והסוכה חותם השלימות. וכן כתיב, **ויהי בשלם סכו** (תהלים עו, ג').

לאושפיזין משה

היינו דכתיב ומשה לא ידע כי קרן עור פניו (שמות לד, כט). שמתוך שהיה שפל וענוותן, עד שלא ידע בקירון אור עור פניו, מתוך כך הגדילו הקב"ה ונשאו על גבי כל הדורות. וכן כתיב בסוכה, **למען ידעו דורותיכם, כי בספות חושבתי את בני ישראל** (ויקרא כג, מג). ומתוך שבטלו את עצמם כנגד ענני הכבוד, ציוה הקב"ה בישיבת הסוכה **למען ידעו דורותיכם**. ומה היא הידיעה, שעיקר הסוכה היא השפלות והענוה שבה נמצא האדם בצאתו מביתו החוצה, אל דירת ארעי [א"ה. צ"ל עראי]. ומשה מתוך שהיה שפל וענו, מתוך כך קרן עור פניו אור לדורות. וכן בסוכה, מתוך שמשפיל ומנמיך עצמו מתענוגות העולם הזה אל דירת עראי, מתוך כך ידעו דורותיכם כי בסוכות חושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים. ואשר על כן זכה להיות אושפיזין לבני ישראל לדורותם.

לאושפיזין אהרון

והיינו דכתיב גבי אהרון אשר עתיד להיפגש עם משה במדבר, **וראך ושמח בלב** (שמות ד, יד). והוא רמוז למה שנאמר ברגל הסוכות **ושמחת בחגך** (דברים טז, יד) **והיית אך שמח** (פס' טו). ואהרון עצמו ירמוז לסוכת שלום, שנאמר **ויהי בשלם סוכו** (תהלים עו, ג).

שהיה אהרון משכין שלום בין אדם לחבירו ובין אדם למקום. והוא יכול לעשות כן מתוך ביטול של וראך ושמח בלבו. הוא הביטול שיש לאדם בצאתו מבית של קבע לקיים מצות סוכת עראי.

לאושפיזין יוסף

היינו דכתיב "עדות ביהוסף שמו בצאתו [על ארץ מצרים (תהלים פא, ו)]." ביהוסף. בי' הם ב' פעמים י', כלומר כ'. עם ו' של ביהוסף היינו כ"ו, הוא גימטרי' של שם הוי"ה. ס"ה שביהוסף היינו אדנות, אדנ"י בגימ' ס"ה הוי. יחד סוכה. והוא מה שמובא בספרים הק' שסוכה תרמו על שם הוי"ה בתוך אדנות. והיינו כ"ו בתוך ס"ה. סוכ"ה. לרמוז על השכינה הק' השורה בסוכה.

נותר מן המילה ביהוסף י סופית לדרשה. והיא כנגד הפ' של האושפיזין. והוא רמוז לאושפיזין יוסף. ונרמוז בשמו שהוא ביום הששי, שכן האות י' שהיא כנגד אושפיזין, היא האות הששית הכתובה במילה ביהוסף.

ועוד, כמאמר אליהו הנביא בתיקוני הזהר תיקון כ"ב, אותיות הוי"ה כנגד מח לב פה והבל הפה. מח כנגד י', לב כנגד ה', פה כנגד ו', הבל הפה כנגד ה'. ולפיכך פ' כנגד האות ו'. והוא על דרך הצח, שיוסף ביום הששי.

א"ה. לא כ"כ הבנתי מהו 'דרך הצח'. יש שבע ספירות תחתונות חסד גבורה תפארת נצח הוד יסוד ומלכות. המקובלים (ראה למשל חק לישראל) מקבילים את ימי השבוע ואת סדרי המשנה לספירות לפי הסדר הזה. יוסף, כיון שעמד בנסיון של שמירת הברית נחשב בעל ספירת היסוד¹⁴, וזה היום הששי.

ועוד, כנגד מה שאמר לאחיו תחת אלהים אָנִי (בראשית נ, יט), ולא אמר ברוגזא אלא בנחת, ורבנו בחיי אומר שדבריו לא נאמרו כשאלה אלא כקביעה. אני תחת אלקים. ובזה זכה להיות אושפיזין תחת אלקים, תחת הסכך.

לאושפיזין דוד

"ויהי בשלם סוכו". זה שכתוב ביום תחוא אָקִים אַת סַכַּת דָּוִד הַנְּפֹלֶת (עמוס ט, יא). שנאמר בדוד "כוס ישועות אשא ובשם ה' אֶקְרָא (תהלים קטו, יג)". כו"ס ישועות אש"א, אשא במספר קטן ה', יחד עם כו"ס היינו סוכה. סוכה שבה מתפללים על ישועות. אקר"א בגימ' אש"א. שהוא המתנש"א לכל לראש והיינו מלכות הוא אושפיזין השביעי. ומובא בזהר הק' דברים רע"ב פוס דברכה מלכות. נהדח"ה ושטיפ"ה, כָּמוֹ וְטַחְרוּ וְקִדְּשׁוּ (ויקרא טו, יט). הטהרה מימין החסד. והקדושה משמאל דגבורה. כוס דברכה מלכות מצד בינה הנקראת אלהים. ונקרא עטרה מצד הפתח. ח"י, מצד יסוד, הנקרא שלום, שנאמר וברית שלומי לא תמוט אמר מרחמך יי (ישעיהו נד, י). מלא, מצד תפארת. מקבלו בשתי ידיו, ה' ה'. והיא השביעית, והוא אושפיזין שביעי כנגד מלכות.

ועוד, כל משאת נפשו של דוד המלך לבנות בית המקדש. ואע"פ כן מנע ממנו הקב"ה תכלית זאת. ודוד בענוותנותו ויתר על משאת נפשו מפני רצון השם ונתנה לשלמה בנו. בזכות ענוה זו זכה להיות אושפיזין לשכינה. וזה מסביר את המדרש¹⁵ שמפין כל האושפיזין דוד הוא זה שלקח את הכוס ואמר לי נאה לברך שנאמר כוס ישועות אשא. ולכאורה תמוה שהרי אין זה דרך הענוה. אלא לפי המובא לעיל מובן, שבענוותנותו ויתר על משאת נפשו לבנות בית המקדש.

¹⁴ יש חלוקה אחרת שבה יוסף הוא הרביעי אחרי האבות ספירת נצח, וזו החלוקה הספרדית הקדומה. גם ארבעת המינים עומדים כנגד הספירות כידוע מהפיוט 'סוכה ולולב לעם סגולה'.

¹⁵ תלמוד בבלי פסחים ק"ט ב

ומדוע רצה לבנות בית המקדש כדי להשרות שכינה בישראל. וכאשר נשא את הכוס מיד שרתה שכינה על ישראל ולכן אמר לי נאה לברך, כאומרו תיתי לי, קבלתי שכרי שויתרתי לבני שיבנה ביה"מ. ומכיון שהיתה משאת נפשו להשרות שכינה בישראל, לכן זכה לאושפיזין שבזכותו תשרה שכינה בישראל. **א"ה**. לא כ"כ הכנתי, אחרי שדויד גילה לנתן הנביא שהוא רוצה לבנות בית, הוא קיבל נבואה מנתן הנביא שאין לו רשות. מה שייך כאן ויתור, וכי היתה לו בררה?
ועוד, כוס בגימטריה אלה"ם. שמונים ושש. ומכיון שאמר בתהלים כו"ס ישועות אשא, שתהיה שכינת אלקים על ראשי, זכה להיות אושפיזין בזמן ישועות, בזמן סוכות. ע"כ גור אריה צור נר"ו

היבטים לשוניים בפרשת וזאת הברכה תשא¹⁶

דקדוקי מילים וטעמים וחלקם בעלי שינוי משמעות והזרכה לקורא בפרשת וזאת-הברכה וחתן בראשית ובהפטרה וגם בקריאת התורה של שמיני עצרת וההפטרה

וזאת הברכה:	
לג ב	מִרְבַּבְתִּי: הב"ת הראשונה בשוא נח ¹⁷ , כן הדבר גם בהמשך פס' יז. אֲשַׁדָּת: לפי הקרי הן שתי מילים
לג ג	מִדְּבַרְתִּיךְ: הב"ת בשוא נע עקב הדגש
לג ה	וַיְהִי בִישְׁרוֹן מֶלֶךְ: טעם טפחא בתיבת בִישְׁרוֹן ¹⁸
	רְאֲשֵׁי עָם: טעם נסוג אחור לר"ש
לג ו	וְאֶל-יָמָת: המ"ם בחולם
לג ז	לִיהוּדָה: הלמ"ד בחירק מלא, הו"ד הינה חלק מהחירק ולכן אין בה ניקוד
לג ח	וּלְלֵוִי: הלמ"ד הראשונה בשוא נח. בְּמִסָּה: הב"ת בשוא לא בפתח
לג י	מִזְבְּחֶךָ: הב"ת בשווא נע ולא בקמץ או פתח
לג טו	הַרְרֵי-קָדְם: הר"ש הראשונה בשוא נח ¹⁹
לג טז	שְׁכֵנֵי: הטעם בנו"ן מלרע
לג יז	הַדָּר: הדל"ת בקמץ. וְהֵם אֶלְפֵי מְנַשָּׁה: תיבות אילו לרוב מופיעות בראש העמוד האחרון, היות והרבה קוראים יודעים אותם בעל פה ישנם רבים שאינם מקפידים לקוראם מתוך הקלף ואומרים אותם בעל פה ²⁰
לג יט	שֵׁם יִזְבְּחוּ זְבַח־צֶדֶק: טעם טפחא בתיבת שֵׁם. יָמִים: הו"ד בפתח ודגש חזק במ"ם, רבים של י"ם. וּשְׁפָנֵי: ש"ן שמאלית. טְמוֹנֵי חוֹל: טעם נסוג אחור למ"ם
לג כא	וַיִּתָּא: מלרע! הטעם בתי"ו בניגוד לקורן ודומיו ולא ביו"ד. הו"ד עצמה מנוקדת בצירי ולא בסגול.
	רְאֲשֵׁי עָם: טעם נסוג אחור לר"ש
לג כב	יְרֵשָׁה: מלעיל הטעם בר"ש. ה"א לא במפיק
לג כה	וּכְיָמֶיךָ: הכ"ף בשווא נח. דְּבַאֲךָ: הדל"ת בקמץ קטן
לג כז	מַעֲנָה מלרע הטעם בנו"ן. אֱלֹהֵי קָדְם: הטעם נסוג ללמ"ד מלעיל. וַיִּגְרֵשׁ: במלעיל

¹⁶ פרשה זו בקבצים על הפרשיות החל מבראשית תשא, ולכן אף שקריאתה בשנת פא הוא משויכת לשנת תשא.
¹⁷ יתכן שמי שחושש מהבלעת אות רשאי לקראו נע. בחלק מהחומשים כולל קורן הב"ת מנוקדת בטעות בחט"ף פתח אך המקום היחיד בתורה ששווא זה הוא נע הוא בפרשת בהעלתך "ובנחה יאמר... רַבְבַּת אלפי ישראל"
¹⁸ רבים הקוראים ההולכים בעקבות השיר ומשבשים את ההטעמה ע"י הטעמת תיבת 'יהי' בטפחא ומדגישים את הב"ת. השיר גורם לשיבוש נוסף: קוראים בישורן מלעיל.

¹⁹ אין להשיגו בחטף בתנ"ך קורן ודומיו
²⁰ בעיה נוספת: הצבור מצטרף לקורא בסיום הזה ועלולים להחסיר את סוף הפרשה מהשמיעה מהקורא... והערה נוספת: לפעמים הקורא הוא גם הגבאי מחלק העליות בעיקר בשני וחמישי. קורה שהוא קורא את המילים האחרונות בעל פה תוך שהוא מחפש את העולה הבא... או את המגביה והגולל... לעתים המתפללים מתחלקים לקבוצות קטנות, ופעמים רבות קוראים נערים שאינם מנוסים, וזה פתח לתקלות

לג כח יַעֲרַפוּ טַל: טעם נסוג אחור שתי הברות ליו"ד

קריאה לחתן בראשית:

וַיְהִי: גם אם יש געיא בו"ו וגם אם אין – היו"ד בשוא נח

א ג יְהִי אֹר: תיבת יְהִי במונח ואינה מוקפת לזו שאחריה כבחלק מהדפוסים

א ה קָרָא לֵילָה: טעם נסוג אחור לקו"ף

א ו לְמִים: הלמ"ד קמוצה

א ט וַיְהִי-כֵן: תיבה בודדת בתחום הסילוק (סוף פסוק) ומוטעמת בטעם זה בלבד, כן הדבר גם בהמשך הפרק

א י יַמִּים: היו"ד בפתח ולכן המ"ם אחריה בדגש חזק, רבים של 'ים' כן הדבר גם בהמשך פס' כב

א יא תִּדְשָׂא: געיה בת"ו והדל"ת בשווא נח. דְּשָׂא: הדל"ת ברביע ולא בזקף. עֲשֵׂה פְרִי: טעם נסוג

אחור לע"ן, וכן בהמשך הפסוק עֲשֵׂה-פְרִי, יש להעמיד קלות את קריאת הע"ן מפני געיה. בשני המקרים

דגש חזק בפ"א הראשון אתי מרחיק, והשני מדין דחיק

א יח וְלֹהֲבִדִּיל: געיה בשורק והלמ"ד בשווא נע ולא בחטף כפי שמופיע בחלק מהדפוסים

א כב וַיִּבְרָךְ: במלעיל וכן הדבר בכל המקרא

א כד וְחִיתוֹ-אַרְצָן: געיה בח"ת

א כט לֹאֲכַלָּה: האל"ף בקמץ קטן והכ"ף אחריה בשווא נח, כן הדבר גם בפס' הבא

א לא יוֹם הַשְּׁשִׁי: היחיד מבין ששת ימי הבריאה בה"א הידיעה

ב א וַיְכַלּוּ: היו"ד בשווא נח²¹. המילה הזו נקראת מלרע, הטעם בלמ"ד²².

ב ג שָׁבַת: לשון עבר, השי"ן קמוצה והב"ת אחריה רפויה

הפטרות וזאת הברכה, יהושע א א-יח:

ז פְּכַל-הַתּוֹרָה: בטעם זקף כך ההטעמה בכתר ארם צובה²³

ח וְהִגִּיתָ בּוֹ: דגש חזק בב"ת מדין אתי מרחיק

יב וְלֹרְאוּבְנֵי: האל"ף אינה נשמעת, יש לקרא 'לרובני'. הַמְנַשֶּׁה: געיה בה"א והמ"ם בשווא נע, יש

לשים לב להבדל בצורה לעומת קודמיו וְלֹרְאוּבְנֵי וְלֹגְדֵי

טו מְזַרְחַ הַשֶּׁמֶשׁ: יש להקפיד על הפרדת התיבות שלא יישמע כאילו כתוב מְזַרְחָה שֶׁמֶשׁ

קריאת שמיני עצרת לבני חו"ל, דברים יד כב – טז יז:

יד כג מַעֲשֵׂר: הע"ן בשווא נח

יד כד שְׂאֵתוֹ: השי"ן בשוא והאל"ף בצירי; אין להבליע את האל"ף, לא שאתו. יְבָרְכֶךָ: כ"ף ראשונה

בשווא נח, על אף הקושי שבדבר. כן הדבר גם בהמשך הפרק

יד כה בִּיְדֶךָ: ולא בִּיְדֶךָ. הדל"ת בשוא נע לא בסגול והטעם בכ"ף

יד כו תִּשְׂאֲלֶךָ: געיה בת"ו, האל"ף בקמץ רחב והלמ"ד בשוא נע. וְאַכְלֹתָ שָׁם: טעם נסוג אחור לכ"ף

ודגש חזק בשי"ן מדין אתי מרחיק

טו ב לֹא-יָגֶשׁ: שי"ן שמאלית

טו ד יְהִי-בְּךָ: געיה ביו"ד הראשונה ודגש חזק בב"ת מדין דחיק

טו ו וְהַעֲבַטְתָּ: העמדה קלה בה"א למנוע הבלעת הע"ן החטופה, ועל אף הקושי, הטי"ת בשווא נח

טו ז תִּקְפֹּץ: הפ"א דגושה

²¹ וכן בהמשך קידוש ליל שבת: וַיְכַלּוּ וַיִּבְרָךְ וַיִּקְדָּשׁ

²² משום מה בקידוש ובתפילה אפשר לשמוע קוראים אותה מלעיל

²³ המפליא הוא בעוד ב'נוסח ומקורותיו' מצדד ר"מ ברויאר להטעים בזקף כנוסח כא"צ, הרי בספרי המקרא לרבות כתר ירושלים הטעים ברביע כמו לנינגרד «ככל-התורה: אד. -התורה: ל. לא נתברר לי כרגע טעמו, ולכן עלינו לנהוג לפי כא"צ.

טו ט קָרְבָּה: הקרף בקמץ רחב והר"ש אחריה בשווא נע²⁴. וְרַעַה עֵינָהּ: יש להקפיד, כבכל מקום אחר במקרא, על קריאת העי"ן שאם לא כן, משבש את משמעות הכתוב

טו יא לְעֵינָהּ: העמדה קלה בלמ"ד למנוע הבלעת העי"ן החטופה, הנר"ן בחירק חסר ולכן היו"ד אחריה דגושה. וְלֹא־בִינָהּ: הלמ"ד וגם הבי"ת בשווא נח, היו"ד בחולם והנר"ן אחריה בשווא נע: וְלֹא־בִינָהּ

טו יב וְעַבְדָּהּ: הבי"ת בקמץ גדול ושוא נע בדל"ת, כן הדבר גם בהמשך פס' יח

טו יד וּמִי־קִבְּדָהּ: המ"ם בחירק חסר והיו"ד אחריה דגושה ומנוקדת אף היא בחירק חסר

טו טז אֶהְבֶּדָהּ: הבי"ת בשווא נע

טו יז תַּעֲשֶׂה-בֶּן: העמדה קלה בת"ו ודגש חזק בכ"ף מדין דחיק

טו יח בְּשִׁלְחָהּ: מילה זו מוטעמת בקדמא טעם מחבר, ולא בפשטא. לא בכל החומשים רואים את ההבדל, לכן אין לעמוד כאן

טו כ תֹּאכְלֶנּוּ: הכ"ף בשווא נע ולא בחטף פתח

טו כא תִּזְבְּחֶנּוּ: הבי"ת קמוצה

טז א וְעֵשִׂיתָ פֶּסַח: הפ"א בדגש חזק מדין אתי מרחיק

טז ב וּזְבַחְתָּ פֶּסַח: טעם נסוג אחר לבי"ת

טז ה גָּתוּ לָךְ: הטעמה בת"ו, אין טעם נסוג אחר לנר"ן

טז ו לְשֹׁבֵן שְׁמוֹ שָׁם: תיבת שָׁם בתביר, אין להסמיכה לתיבה שלפניה בזקף

טז יג בְּאֶסְפָּד מִגְרָנָהּ: גם האל"ף וגם הגימ"ל בקמץ קטן

טז טו בְּכָל תְּבוּאָתָהּ: בכל במהפך ולא במקף ולכן גם בחולם ולא בקמץ חטוף

טז טז יֵרָאֶה כָּל-זְכוּרָהּ: בקדמא ואזלא ולא בתלישה (יש חומשים שכך הגירסא בהם)

טז יז גָּתוּ-לָךְ: געיה בנר"ן

הפטרות שמיני עצרת לבני חר"ל מלכים א ח נד-סו:

נד מְכַרְעַ: הכ"ף דגושה ובשווא נע. פְּרִשׁוֹת: ש"ן שמאלית

נה וַיִּבְרָךְ: במלעיל

נו וְאֵל-יִטְשֶׁנּוּ: הטל"ת בשוא נע²⁵

נט וַיְהִי: וא"ו החיבור בשווא נע, לשון עתיד

סא עִם ה' אֱלֹהֵינוּ: טעם טפחא בתיבת עִם

סד כִּי-עָשָׂה שָׁם: טעם נסוג אחר לעי"ן. וְאֵת חֻלְבֵי הַשְּׁלָמִים: טעם טפחא בתיבת וְאֵת

סו וַיִּבְרָכּוּ: הר"ש בשווא נע. וְטוֹבֵי לֵב: טעם נסוג אחר לטי"ת

דפי פרשת השבוע בר-אילן וזאת הברכה סג

ד"ר אברהם גוטליב המרכז ללימודי יסוד ביהדות ומפעל מקראות גדולות – "הכתר" פרשת 'וזאת הברכה' נקראת בשמחת תורה – ביום שבו מסיימים את קריאת התורה ומתחילים מיד את קריאתה מחדש, ולא בכדי. לאחר הפתיחה בפס' א. תוך אזכור הברכה (ללא פירוט), המברך, המתברכים והעיתוי, עוסק הכתוב במתן תורה ובמהותה (פס' ב-ה). מכאן עובר התורה לתיאור הברכות (פס' ו-כט) וחותרת בתיאור אחרית ימיו של משה רבנו (פרק לד). סדר זה הוא דווקאי, משום שרק לאחר קבלת התורה וקיומה יש מקום לברכות עצמן. וכפי שמבאר ר' יוחנן לוריא²⁶:

²⁴ והקורא בשוא נח ובקמץ חטוף עובר לציווי.

²⁵ פסוק זה נאמר גם בתפילה

²⁶ מגדולי חכמי אשכנז לפני כחמש מאות שנה. בספרו משיבת נפש (מהדורת הרב יעקב הופמן). ירושלים תשנ"ג, עמ' רסח.

מה ענין הזכרת מתן תורה לכאן, (להודיע) שראויים הם לקבל ברכה ושתחול עליהם בשביל שקבלו התורה. תיאור מתן תורה ומהותה (פס' ב-ה), מדגיש את העובדה ההיסטורית שה' בחר בנו, עם ישראל, מכל האומות, כדי לתת לנו את התורה. לאחר שהאומות לא חפצו בה קיבלו בני ישראל את התורה, דבקו בה והיא תורתם. לפיכך מכנס משה את כל ישראל כדי לברכם.

פסוק הפתיחה של פרשתנו: **וְזֹאת הַבְּרָכָה אֲשֶׁר בְּרַךְ מֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי מוֹתוֹ**, דורש התייחסות מיוחדת.

מבחינת פשוטו של מקרא, יש לפנינו ארבעה נתונים: א. אזכור הברכה ללא פירוט. ב. אזכור המברך – משה רבנו איש האלוקים. ג. אזכור המתברך – בני ישראל. ד. אזכור עיתוי הברכה – לפני מות משה, כצוואה לדורות הבאים,

וכפי שנאמר בספרי דברים [מהדורת אליעזר אריה פינקלשטיין וחיים שאול האראוויטק, מהדורה שלישית, ניו יורק וירושלים תשנ"ג, עמ' 392 393 פיסקא שמב], ברכות משה כאן הן המשך לברכות של יעקב אבינו לעם ישראל:

'וְזֹאת', מוסף על הברכה ראשונה שברכך יעקב אביהם **וְזֹאת אֲשֶׁר דִּבֶּר לָהֶם אַבְיָהֶם וַיְבָרֶךְ אוֹתָם** (בראשית מט, כח). מצינו למדים, שממקום שסיים יעקב אבינו לברך את ישראל, משם התחיל משה וברכך, שנאמר: **וְזֹאת הַבְּרָכָה**.

כאן אפשר להוסיף את דברי הנצי"ב מוולוז'ין²⁷, שברכות משה הן המשך לברכות של יעקב ואף של בלעם. ועל ההקדמה לברכות אומר ר' יצחק עראמה²⁸ שמרכיבי הפסוק מלמדים על שלמות הברכות:

שזאת הברכה הוא הענין תוספת טובה ושפע מושפע מאת משה בעת שכבר היה מתפשט מההיולאניות (=מהראשית) עד שנקרא 'איש האלהים' מה שלא נקרא כן ראשונה, ואם [א"ה. במובן אע"פ] נקראו כן אנשים למטה ממדרגתו מכל מקום יורה השם על מעלת השענה ההיא ועל שלמות למטה ממדרגתו. מכל מקום יורה השם, על מעלת השענה ההיא בו ועל שלמות המקבלים אמר: **אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי מוֹתוֹ**, שהם שלמים מצד היותם בני ישראל סבא וגם להיותם אז לפניו סמוך למיתתו, כי כשידעו כי קרוב יום הלקח מעל ראשם המושפיע האור האלוה עליהם סלוק עולמי, התעורר לבם אל תכלית הזירוז וההכנה לקבל את הטוב מאתו וצלחה עליהם רוח אלוקים ויוכלון שאת מה שהיה נמנע להם בענין אחר.

לפנינו השיבה הגותית מן המעלה הראשונה; ארבעת הנתונים הנ"ל חוברים יחד לשילוב מושלם של שלמות הברכה המושפעת שפע טוב מדרגות המברך, המתברך ומן העיתוי: מתי לברך, סמוך לפטירת המברך מן העולם, שעדיין קיימת ההזדמנות לזכות לשפע אורו האלוקי.

בעקבות גישה זו של בעל העקדה, מגדיר הרב אברבנאל²⁹ את הנתונים החיוניים למען שלמות בברכות כדלהלן:

ראיתי מדברי אנשים מחכמי הדור (בעל העקדה כאן, שער קד), והוא: שמשוה רבינו זכה שברכותיו יהיו שלמות מארבע בחינות: האחת – מצד הברכה בעצמותה שהיא

²⁷ בפירושו העמק דבר על אתר. הנצי"ב הוא הרב נפתלי צבי יהודה ברלין, פרשן תורה והוגה דעות (נפטר בתרג) שחיבורו לתורה שייך לפרשנות היהודית הרבנית בדורות האחרונים. **א"ה. זה מה שידוע על הנצי"ב? פרשן תורה והוגה דעות? הוא היה לפני הכול ראש הישיבה המפוראת בזמנו ישיבת ולוז'ין! גם היה ממנהיגי העם היהודי בזמנו. וגם מפוסקי ההלכה. נכון שגם היה פרשן תורה, אבל גם חיבורים על השאלות ועל המכילתא ועל הספרי, ספרים בעלי היקף רב בכל התורה.**

²⁸ רב, דרשן ופילוסוף, מחכמי ספרד בדור הגירוש, (שנת רנב). הציטוט לקוח מחיבורו עקדת יצחק על אתר (מהדורת חיים יוסף פאלאק, ספר דברים, וארשא תרע"א, שער קד, עמ' 216).

²⁹ בספרו: פירוש על התורה, דברים, מהדורת אבישי שוולנד, ירושלים תשנ"ט, עמ' 544 – 545. הרב דון יצחק אברבנאל הוא מאחורני פרשני ימי הביניים ומראשוני פרשני תקופת הרנסאנס וההומניזם לפני 400–500 שנה.

מיוחדת ושלמה ממנו... והייתה שלמה הברכה הזאת מבחינה אחרת, והוא מצד המברך, שהיא 'משה איש האלקים', רוצה לומר: שהיה בטבעו "איש" והיה גם כן "אלקים", לפי שהיה נפרד מהכוחות הגשמיות ומתדבק עם הנבדלים. ולכן היה "איש" ו"אלקים". רוצה לומר: שכל נבדל יחד... והבחינה השלישית היא מצד המתברך שהיה ישראל כי היו מעולים ונכבדים מצד שורשם יעקב אביהם. כי הוא יתעלה בחר באברהם מכל פרטי העולם לשלמותו... והבחינה הרביעית מצד הזמן. והוא אמרו: 'לפני מותו'. ואחרי שזכר הארבע בחינות אשר מצידן תהיה ברכתו יותר שלמה ומתקימת, זכר אותה בכלל לכל ישראל, אחרי כן יפרט אותה לכל שבט ושבט. כי הנה באמרו: 'ז' מסיני בא' – הוא ברכת ישראל, לפי שקיבלו את התורה מסיני, בהיות ששאר האומות שעיר ופארן לא קיבלוה...

המלבי"ם³⁰ הסביר את הנתונים הנזכרים בפסוק מצד הדבקות של האדם בה' מתוך יראת שמים יחד עם מידות ודרך ארץ, הן ביחסים שבין אדם למקום והן ביחסים שבין אדם לחברו, וכלשונו:

שענין הברכה הוא שהמברך בכוונתו יעלה בדביקות נפשו אל מקור העליון אשר שם ציווה ה' את הברכה ויזיל מי הבריכה מדליו על המתברך. וגם יכין את המתברך שיהיה מוכן אל השפע ההוא ובוה צריך שלושה ענינים: א. שיכין את המתברך שיהיה מוכן לקבל שפע הברכה; ב. את עצמו שיעלה בסולם הדבקות עד מקור הברכה; ג. שיהיה התקרבות וחיבור בין מברך ובין המתברך. וזה שנאמר 'וזאת הברכה' שהברכה מצד עצמה תעורר זכות על ישראל. 'אשר ברך משה' שהיה בו מידת הענווה, ומי שהוא עניו אין בו קנאה ושנאה יהיה אוהב את הכול ונפשו קשורה בנפשות כל ישראל³¹. 'איש האלהים' שהיה דבוק תמיד אל ה' מקור הברכות. 'את בני ישראל' שהם מוכנים לקבל הברכה תמיד וכבר חלה עליהם הברכה ע"י ברכת האבות וברכת ה' ע"י קבלת התורה וגם מצד נפשותיהם נתדבקו במשה רבם שהוא כמו אביהם (על דרך שאמרו [משנה ב"מ ב. יא], אבדת אביו ואבדת רבו של רבו קודמת). 'לפני מותו' – גם מצד העת ראוי שתתקיים ברכתו, כי אז יזכרו הצדיקים נפשותיהם נוכח ה', וה' ימלא דבריהם, כמו שאמר אליהו אל אלישע: 'שאל מִה אֶעֱשֶׂה לָךְ בְּטָרֶם אֶלְקָח מֵעֶמְךָ (מלכים ב. ג. ט). נמצאנו למדים, שארבעת הנתונים הקשורים לברכה, הם חלק בלתי נפרד מעצם קיומה הראוי של הברכה. לפיכך, ניתן ליצור פירוש המורכב מדבריהם של בעל העקדה, אברבנאל והמלבי"ם ביחד, כאשר שלמות הברכה יסודה בדבקות בעלי הברכה בה' מחד גיסא, ויחסם לזולת מאידך גיסא, ובמיוחד בשמחת תורה עם סיום הקריאה בתורה והתחלתה מחדש, כאשר בני ישראל ראויים לברכה. ע"כ ד"ר אברהם גוטליב

לג-ב ויאמר יי מסיני בא וזרח משעיר למו הופיע מהר פארן ואתה מרבבת קדש מימינו
אשדת אש דת למו:

הרב עמרם אייזנשטיין נר"ו לפירש"י שיואתה מרבבות קודשי הכוונה: ואתה. לישראל:
מרבבת קדש. ועמו מקצת רבבות מלאכי קדש. קשה למה הטעמים חיברו את 'ואתה מרבבת קדש' עם 'הופיע מהר פארן'. [שהרי הזקף הראשון שביזרח משעיר למו, מפסיק

³⁰ בפירושו תורה אור לפסוקו, ירושלים התשמ"ז, עמ' 506 – 507. ר' מאיר ליבוש בן יהיאל מיכל מן העיר וולוטשיסק שבמחוז וולין (פולניה) נפטר בשנת תרס. רב, דרשן ופרשן מקרא. פירושו צמח על רקע שאיפתו להילחם בתנועת הרפורמה שעלולה היתה לדעתו לערער את יסודות היהדות. ראו על כך את מחקרו החשוב של מו"ר ד"ר יעקב גלר, המלבי"ם מאבקו בהשכלה וברפורמה בבוקרשט, לוד תש"ס.

³¹ על ענוותנותו של משה, ראו מאמרי: "והאיש משה עניו מאוד מכל האדם אשר על פני האדמה" הענווה כיסוד למידות ודרך ארץ", דף שבועי מס' 446, פרשת בהעלתך, תשס"ב.

יותר מהזקף השני שביהופיע מהר פארין]. והרי 'זרח משעיר למו' ויהופיע מהר פארין מדברים על המקום שבא משם הקב"ה, ואילו 'ואתה מרבבות קודשי היינו שהמלאכים באו עמו.

ונראה שהטעמים פירשו כביאור הגר"א [הובא בשערי אהרן], שיסיניי זה צד מערב וישעירי זה צד צפון ויפארין זה צד דרום, ומרבבות קדשי היינו צד מזרח, כי הביאור של ירבבות קודשי היינו יעם ישראלי הקדושים, ובצד מזרח היה מקום חנייתם. [כדכתיב וַיִּחַן שָׁם יִשְׂרָאֵל נֶגֶד הַהָר (שמות יט, ב). ופירש"י נגד ההר. למזרחו]. ולפי זה יוצא שהטעמים חילקו את הפסוק לשני זוגות: מערב וצפון, דרום ומזרח.

א"ה. בפסוקנו יש ארבע לשונות של ביאה: בא, זרח, חופיע ואתה. הראשונות הן מקומות בארץ, הרביעית לפי רש"י ואתה [מהשמים, עם קבוצה מוגבלת] מרבבת קדש. ההבדל בין הגר"א לרש"י הוא אם מרבבת קדש הוא שם של סיעת מלאכים, או שם מקום. אבל גם לרש"י המקום רמוז כאן. בכל אופן נכון הוא שיש כאן חילוק בטעמים בארבעת המקומות.

הרב יהודה גנוט נר"י

ברכת הצבא העוברת כחוט השני בברכת משה

לג, יח וְלִזְבוּלָן אָמַר, שְׁמַח זְבוּלוֹן בְּצֵאתָךְ. תרגם אונקלוס: וְלִזְבוּלוֹן אָמַר, חֲדַי זְבוּלוֹן בְּמִפְקָךְ לְאַגְחָא קְרָבָא עַל בְּעַלֵי דְבְּרָךְ. רש"י ד"ה שמח זבולון בצאתך, הצלח בצאתך לסחורה. ע"כ. והוא מדברי רז"ל וכן בתרגם ירושלמי (המיוחס ליונתן) וּלְשִׁיבֵט זְבוּלוֹן בְּרִיךְ מִשֶׁה נִבְיָא דִּי וְאָמַר חֲדָוֹן דְּבֵית זְבוּלוֹן בְּמִפְקָכוֹן לְפָרְקָמְטִיכוֹן וְדְבֵית יִשְׁשָׁכָר בְּמוֹשְׁכֵינִי בְּתֵי מְדַרְשִׁיכוֹן. העיר אשר וסרטיל "קצת קשה שרש"י מפרש כאן "שמח" ב"הצלח", כי מה הקשר בין שני פעלים אלה. ואולי הוא ראה קושי בעצם השמחה שביציאה למסעי-מסחר, כי לשמחה מה זו עושה. אבל ראה אונקלוס המתרגם: "חדי זבולון במפקך לאגחא קרבא על בעלי דבך". זה קשה יותר כי ביציאה לקרב יש עוד פחות משום שמחה" ומביא הערה מר' חזקי פוקס ש"י: יעויין בחומש "רש"י המבואר", שם מבואר שכוונת רש"י היא "שהיו שמחים בהצלחתם", והביאו ראיה לזה מפירוש רש"י לגמרא (כתובות ח. ד"ה משמח) שפירש ברכת "שמח תשמח רעים האהובים", שהיא "ברכה לחתן וכלה שיצליחו בשמחה וטוב לב". [ומציין עוד כי באשר לאונקלוס העיר ר' רפאל בנימין פוזן ש"י ונרשע אצלן], ע"כ דברי וסרטיל. וניחא ליה ברש"י יותר מבאונקלוס, כי ברש"י אינו מבואר שהשמחה היא ביציאה עצמה אלא בהצלחה ויתכן שהיא כשיחזור ממסעו המוצלח, משא"כ בתרגום שפרש להדיא חדי זבולון במפקך.

ואולי יתבאר הענין לפי המבואר בספר ליקוטי אמרים - תניא להרה"ק ר' שניאור זלמן (האדמו"ר הזקן מחב"ד) זי"ע (פכ"ו) וז"ל בְּרַם כְּגוֹן דָּא צְרִיךְ לְאֻדוּעֵי כָּלֵל גְּדוּל. כִּי כְּמוֹ שְׁנַצְחוֹן לְנִצְחַת דְּבַר גְּשָׁמִי, כְּגוֹן שְׁנֵי אַנְשִׁים הַמְתַּאבְּקִים זֶה עִם זֶה לְהַפִּיל זֶה אֶת זֶה, הִנֵּה אִם הָאֶחָד הוּא בְּעֵצְלוֹת וּכְבֻדוֹת, יִנְצַח בְּקַל וַיִּפֹּל, גַּם אִם הוּא גְבוּר יוֹתֵר מִחֵבְרוֹ. כִּכָּה מְמַשׁ בְּנִצְחוֹן הַיָּצֵר, אִי אֶפְשָׁר לְנִצְחוֹ בְּעֵצְלוֹת וּכְבֻדוֹת הַנְּמַשְׁכוֹת מֵעֵצְבוֹת וְטַמְטוּם הַלֵּב כְּאַבֵּן, כִּי אִם בְּזְרִיזוֹת הַנְּמַשְׁכָּת מִשְׁמַחָה וּפְתִיחַת הַלֵּב וְטְהָרְתוֹ מִכָּל נְדָנוּד דְּאָגָה וְעֵצָב בְּעוֹלָם. עכ"ל. הדברים מדברים בעד עצמם: הניצחון במלחמה תלויה בהרגשת העוצמה והשמחה בודאות שבניצחון. קוראים לזה היום: מוראל. והוא תנאי חשוב והכרחי לניצחון! מעין דברים אלו יעויין בספה"ק אהבת שלום (קוסוב) פ"י כי תצא.

נשאר להבין מה הקשר בין זבולון השוכן לחוף ימים ועוסק בשפוני טמוני חול (בר' מט יג), למלחמה? האבן עזרא והרלב"ג כתבו שמח זבולון בצאתך למלחמה, כי כבר היו בני זבולון אנשי מלחמה, וכן "זבולון עם חרף נפשו למות (שופטים ה, יח) ע"כ, (ור' גם בזוה"ק הלמד כי זבולון היה אחוז חרב) אך חז"ל (מגילה ו.) למדים מחירוף נפש זו את קבילתו של זבולון על אי קבלתו ארץ מרומי שדה כנפתי. לפלא ששני המאורות הגדולים הנ"ל לא הביאו פסוק מפורש בד"ה א"י לז' מְזַבְּלוֹן יוֹצֵאֵי צְבָא עֲרִכֵי מִלְחָמָה בְּכָל כְּלֵי מִלְחָמָה חֲמִשִּׁים אֶלֶף וְלַעֲדָר בְּלֵא לֵב וְלֵב.

שממנו למד רבי תנחומה לפסוק זה (ויקרא רבה פרשה כה א) וז"ל "כל מי שיוצא לדרך ואינו מכיין לבו למלחמה סוף שהוא נופל במלחמה, אבל שבטו של זבולן בין מתכוין בין שאינו מתכוין יוצאין למלחמה ונוצחין, הזא הוא דכתיב ומזבולון יוצא עבא עורכי מלחמה ולעדור בלא לב ולב, מהו בלא לב ולב, אלא בין מתכוונין בין שאינן מתכוונין הם יוצאים ומנוצחין עכ"ל.

כשנתבונן בפסוקי הפרשה נראה כי את רובם ככולם ברך משה בברכת הנצחון במלחמה והרחבת הגבולות: לוי- מִחַץ מִתַּנִּים קָמְיוּ וְגו' יוסף- וְקָרְנֵי רֵאִם קָרְנֵיו בְּהֵם עַמִּים יִנְגַח, גד- וְטָרַף זְרוּעַ אֵף קָדְקֵד, דן- גֹּר אַרְיָה יִזְנַק אִשְׁר- יָם וְדָרוֹם יִרְשָׁה אִשְׁר- בְּרָזֵל וְנִחְשֶׁת מִנְעֻלָּה. אף יהודה אותו ברך משה בסתמיות שְׁמַע ה' קוֹל יְהוּדָה תִּרְגַּם אוּנְקְלוֹס - קביל ה' צלותיה דיהודה במפקיה לקרבא. [ולא רחוק לפרש אף בראובן יְחִי רֵאבוֹן וְאֵל יָמֵת - בצאתו לקרב, אף שלא תרגם אוּנְקְלוֹס כן, ואולי משום שלא רצה "לברכו" ויהי מתיו מספר]. ברוח דברים אלו ניתן אף לומר כי ברכת יששכר המובלעת בברכת זבולון נובעת אף היא מתוך הגישה "פי כחלק חירד במלחמה וכחלק הישב על הכלים יחדו יחלקו" (שמואל א ל, כד) "ישיבת יששכר ב"אהלים" הם חלק מהמערך הצבאי והיא איפה "שותפות יששכר זבולון", ועל כולנה הברכה הכוללת "מענה אלהי קדם, ומתחת זרעת עולם; ויגרש מפניך אויב, ויאמר השמד. וישכן ישראל בטח בדרך עין יעקב, אל-ארץ דגן ותירוש; אף-שמים, יערפו טל. אשריך ישראל מי כמוך, עם נושע ביהודה, מגן עזרה, ואשר-חרב גאותך; ויפחשו איביך לך, ואתה על-במותימו תדרוך"!!! לא פלא שהיכן שיכול אוּנְקְלוֹס לשלב ברכה זו, פירש כן. ויה"ר שיקויים לנו מהרה ברכות אלו, בימינו אמן.

לד ו ויקבר אתו בגי הרב גור אריה צור נר"ו לעומקו של מקרא פירש"י הקב"ה בכבודו. רבי ישמעאל אומר הוא קבר את עצמו. לדעה הראשונה ברש"י יש רמז במלה בגי. שהיא בגימטרי' י"ה. וכאילו כתוב ויקבר אותו י-ה. ולדעת ר' ישמעאל שקבר את עצמו יש לומר גם שנרמז במילה בגי. שכן חסד א'. ומשה ענו מכל אדם לא יסבול גאות לא בעולם הזה ולא בעולם הבא, ובודאי לא במותו. לכן כתב בגי בלי א', כי גי'א מורה על גאות. לכן כתב בלי א' בקברו את עצמו שלא תהיה בו לחלוחית של גאווה גם לא במותו. מול בית פעור. פירש רש"י קברו היה מוכן שם מששת ימי בראשית לכפר על מעשה פעור, וזה אחד מן הדברים שנבראו בערב שבת בין השמשות. ויש ליתן את הדעת על כל אותן דברים שנבראו בערב שבת בין השמשות, מדוע דוקא הם ומדוע דוקא בזמן זה. וכי לא יכולים להברא כל אחד ביזמו הראוי לו או בזמנו שלו. מדוע חברו כולם לזמן מיוחד זה של ערב שבת בין השמשות.

ובשים לב לדברים שנאמרו במשנה (אבות פ"ה מ"ו). עֲשֶׂה דְבָרִים נְבָרָאוּ בְּעֶרְבַּ שַׁבָּת בֵּין הַשְּׁמֹשׁוֹת, וְאֵלוּ הֵן, פִּי הָאָרֶץ, וּפִי הַבְּאֵר, וּפִי הָאֵתוֹן, וְהַקֶּשֶׁת, וְהַמָּוֶה, וְהַמְּטָה, וְהַשְּׁמִיר, וְהַכֶּתֵב, וְהַמְּכַתֵּב, וְהַלּוּחֹת. וְיֵשׁ אוֹמְרִים, אֵף הַמּוֹזִיקִין, וְקַבְרֹתָיו שֶׁל מֹשֶׁה, וְאֵילוּ שֶׁל אַבְרָהָם אַבְיָנוּ. וְיֵשׁ אוֹמְרִים, אֵף צֶבֶת בְּצֶבֶת עֲשׂוּיָה.

ויש לעיין תחילה בזמן המיוחד הזה של ערב שבת בין השמשות. שהוא הערב שבת הראשון של הבריאה. הוא הזמן המיוחד שרק הקב"ה יודע עתיו ורגעיו, ואין כל בריה יכולה לעמוד עליו. ואשר על כן אין רגע המקודש ממנו, מרגע של התקדש היום. ולכן נבראו הדברים האלה שבמשנתנו ברגע קדוש זה של ערב שבת בין השמשות, כדי

שיינקו וישאבו מקדושת השבת, ובבוא העת כאשר יצטרכו להם יהיה בזה קדוש השם לעיני כולם.

ובתוך הרשימה הקדושה הזאת מקום קבורתו של משה. אשר משום קדושתו אין מי שיכול לעמוד עליו, ולכן נאמר ולא ידע איש את קברתו עד היום הזה, מאי עד היום הזה, וי"ל, עד היום של תחית המתים שבו נאמר: הנה אלהינו זה וכמאמר ר' ברכיה במדרש שמות רבה: אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל, בעולם הזה אמרתם לפני פעם אחת זה אלי ואנוהו (שמות טו, ב), אבל לעתיד לבוא אתם אומרים אותו דבר שתי פעמים, שנאמר (ישעיה כה, ח, ט): ואמר ביום ההוא הנה אלהינו זה קנינו לו ויושיענו זה יל קנינו לו נגילה ונשמחה בישועתו:

סוף התורה וכל תיך חזקתה וכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל פירש רש"י שנשאו לבו לשבור הלוחות לעיניהם, שנאמר ואשברם לעיניכם (דברים ט, יז), והסכימה דעת הקב"ה לדעתו, שנאמר אשר שברת (שמות לד, א), יישר כחך ששברת (שבת פז, א"ה). בדפוס ראשון נוספו כאן המלים חסיד בן עמרם! ואם ישאלך אדם מדוע התורה מסתיימת בדבר עצוב כשבירת הלוחות שאנו מתענים על כך בי"ז בתמוז, ועוד ביום שמחתנו שמחת תורה, אף אתה אמור לו שאין התורה ניתנת במתנה, אלא צריך לשבר עצמו עליה. ולכן אמר לו הקב"ה יישר כחך ששברת, כאומרו חילך לאורייתא. בכח זה תשבר ותפרק כל הפירכות והקושיות ויתורצו כל התירוצים וממילא רווחא שמעתתא, ותתרבה התורה בישראל. ואשר על כן אין בזה עצב כלל, אלא אדרבה, מתאים הוא בזה ליום של שמחה.

ידידנו גר"ו הוסיף על דרך הדרש לסיומה של תורה ותחילתה. וישא משלו ויאמר "שוקו עמדי שש מוסדים על אדני פז (שיר השירים ה, טו)"

בתנחומא ובמדרש רבה נדרשו בשני אופנים המשלימים זה את זה. בתנחומא בהר, נאמר במדרש אין לך כל פרשה ופרשה בתורה שאין לה כותרת מלמעלה ובסיס מלמטה. פי' סוף הפרשה נעוץ בתחילתה והוא כעין סיכום ומסקנה של תחילתה.

ובמדרש רבה פר' נשא מביא המדרש אין לך כל פרשה ופרשה שאינה נדרשת לפני ולאחריה. כעין נזיר, נדרש לאחריו שכשם שאין הנזיר רשאי לשתות יין, כן אין הכהנים רשאים לשתות יין בברכתם ובעבודתם. וכשם שראו כולם את הקלקול שהיין גורם לסוטה, יזירו עצמם מן היין כנזיר.

ובהתחבר שני המדרשים יחדיו, יוצא איפוא שלא רק כל פרשה ופרשה בפני עצמה נעוץ סופה בתחילתה, אלא כל פרשה ופרשה נעוץ הפרשה הבאה בפרשה הקודמת³². נמצאת כל התורה כולה מקשה אחת שתכליתה ותחילתה חד הם, וכן נעוץ תחילתה וסיומה של התורה זה בזה.

וכן ידרש:

לעיני כל ישראל בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ.

שלעיני כל ישראל שנקראו ראשית, גלוי וידוע כי למענם ברא הקב"ה את העולם.

או כלך לדרך זו: נאמר (תלמוד בבלי קידושין ל ב) בראתי יצה"ר, בראתי לו תורה תבלין. והתורה היתה כתובה לפניו אש שחורה על גבי אש לבנה תתקע"ד דורות לפני בריאת העולם. והקב"ה הסתכל בתורה וברא עלמא. וישראל נקראים על

³² א"ה. יש ספר 'סמוכין לעד' מהרב אליהו הכהן מחבר 'שבט מוסר'. בספר הוא מסביר סמיכות כל פרשה בתורה לפרשה שלפניה.

שם אותיות התורה שכן אמרו: יש ששים רבוא אותיות לתורה³³, ר"ת ישראל. נמצאו ישראל קימים יחד עם התורה תתקע"ד דורות לפני בריאת העולם. היינו דכתיב שהקב"ה ברא את העולם לעיני כל ישראל.

או כלך לדרך זו: מעמד קריאת התורה באזני בני ישראל הרי הוא כהתהוותה של התורה לעיניהם, ואשר על כן כל התהוות הבריאה היא לעינינו ממש בעת סיום התורה ותחילתה:

וכאמרו:

בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ
לְעֵינֵי כָל-יִשְׂרָאֵל.

תָּנוּ לְחַכְמֵי וַיְחַכְמֵם-עוֹד

אנא שלחו את הערותיכם!

הכתובת למשלוח: eliyahule@gmail.com

הערות מתקבלות גם באנגלית.

הודעה מאתר "לדעת" כאן תוכלו להוריד גליונות פרשת השבוע מדי שבוע (גם גליוננו מופיע שם):

<http://www.ladaat.info/gilyonot.aspx>

מאמרנו מופיע ונשמר באוצר החכמה בפורום דקדוק ומסורה

<http://forum.otzar.org/forums/viewtopic.php?f=45&t=10317&p=272195#p272195>

מאמרנו מופיע ונשמר באתר דרשו <http://www.dirshu.co.il/?p=140390>

אם אתה מתעניין

בהבטים הלשוניים של התורה

(לשון המקרא, המשנה, התלמוד וכו')

אתה מוזמן להרשם (בחנם)

לקבלת דוא"ל בנושאים לשוניים

בכתובת: franklashon@gmail.com

☺ בוא להחכים את עצמך ואת שאר המכתבים ☺

³³ א"ה. מודעת זאת שהדברים הם על דרך הדרש, בתורה יש בערך 300000 אותיות.